

Sygn. akt: III AUa 910/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 lutego 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Iwona Szybka

Sędziowie: SSA Janina Kacprzak

SSA Lucyna Guderska (spr.)

Protokolant: sekr. sądowy Patrycja Stasiak

po rozpoznaniu w dniu 5 lutego 2013 r. w Łodzi

sprawy **A. G.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w O.**

o emeryturę,

na skutek apelacji organu rentowego

od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Kaliszu

z dnia 23 marca 2012 r., sygn. akt: V U 577/12;

1. oddala apelację;

2. zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w O. na rzecz A. G. kwotę 120 (sto dwadzieścia) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za drugą instancję.

Sygn. akt III AUa 910/12

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. decyzją z 12 stycznia 2012 r. odmówił A. G. prawa do emerytury wskazując, że nie spełnia on przesłanek wskazanych w art. 184 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, tj. nie wykazał 15 lat zatrudnienia w szczególnych warunkach.

W odwołaniu od tej decyzji A. G. wniósł o jej zmianę i przyznanie prawa do emerytury podnosząc, że wykonywana przez niego praca w latach 1980-1995 na stanowisku kierowcy ciągnika w Gospodarstwie (...)w M., była pracą w szczególnych warunkach.

Zaskarżonym wyrokiem z 23 marca 2012r. Sąd Okręgowy w Kaliszu zmienił powyższą decyzję i przyznał A. G. emeryturę od 1 listopada 2011r.

Sąd I instancji ustalił, że A. G., ur. (...), złożył w dniu 7 listopada 2011r. wniosek o przyznanie prawa do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach. Wykazał staż pracy na dzień 1 stycznia 1999r. wynoszący łącznie 28 lat i

4 dni okresów składkowych i nieskładkowych. Organ rentowy nie uznał wnioskodawcy okresu pracy w szczególnych warunkach na stanowisku kierowcy ciągnika w okresie od 1 stycznia 1980r. do 15 maja 1995r. w Gospodarstwie (...)M..

Odwołujący nie należy do OFE, posiadał status pracownika i od 1 listopada 2011r. nie pozostaje w stosunku pracy.

A. G. w okresie od 5 marca 1977r. do 15 maja 1995r. był zatrudniony w Gospodarstwie Rolnym Skarbu Państwa Mianowicie, najpierw na stanowisku pracownika produkcji roślinnej, a od dnia 5 marca 1980r. aż do rozwiązania stosunku pracy – na stanowisku kierowcy ciągnika rolniczego.

W ramach stosunku pracy, ubezpieczony od 1 stycznia 1980r. stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał pracę traktorzysty. W okresie prac polowych w rolnictwie wykonywał zlecone mu przez pracodawcę prace ciągnikiem na polach rolników. W okresie zimowym, A. G. działając również na zlecenie pracodawcy, wykonywał prace transportowe kierując ciągnikiem. Innych prac nie wykonywał.

W świadectwie pracy z 21 maja 1995r. dotyczącym okresu od 1 marca 1977r. do 15 maja 1995r. stanowisko odwołującego określono jako traktorzysty.

W dniu 7 kwietnia 1998r. pracodawca wystawił odwołującemu świadectwo wykonywania pracy w szczególnych warunkach, w którym wskazano, że w okresie od 1 stycznia 1980r. do 15 maja 1995r. wykonywał on pracę traktorzysty. Powołano się na Wykaz A Dział VIII poz. 3 stanowiącego załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z 7.02.1983 r. w sprawie wieku emerytalnego oraz emerytur i rent inwalidzkich dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

W konsekwencji powyższych ustaleń Sąd Okręgowy uznał odwołanie za uzasadnione. Wskazał, że obecnie osoby urodzone po 31.12.1948r., które osiągnęły wiek wymieniony w art. 32 i pracowały w szczególnych warunkach mogą przejść na emeryturę na warunkach przewidzianych w art. 184 ustawy z 17.12.1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Muszą m.in. spełniać warunek wykazania stażu pracy 25 lat dla mężczyzn i 15 lat pracy w szczególnych warunkach na dzień 1.01.1999r. Przepis ten wymaga także dla spełnienia warunków do świadczenia, rozwiązania stosunku pracy i braku przynależności do OFE.

Sąd podkreślił, że dla celów ustalenia uprawnień do wcześniejszej emerytury za pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach uważa się pracowników zatrudnionych przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia w podmiotach, w których obowiązują wykazy stanowisk ustalone na podstawie przepisów dotychczasowych. Wiek emerytalny takich osób, rodzaje prac lub stanowisk oraz warunki, na podstawie, których osobom przysługuje prawo do emerytury, ustala się na podstawie ustawy oraz rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, a także na podstawie przepisów wykonawczych wydanych na podstawie wymienionych aktów.

Aby wykonywaną pracę można było zaliczyć do pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, musi to być rodzaj pracy wskazanej w Wykazie A załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r., przy czym praca ta musi być wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wymaganym na danym stanowisku. Stosownie do ustępu 2 § 2 w/w rozporządzenia okresy pracy w szczególnych warunkach stwierdza zakład pracy, na podstawie posiadanej dokumentacji, w świadectwie wykonywania pracy w szczególnych warunkach lub w świadectwie pracy.

Sąd Okręgowy podniósł, że pracodawca odwołującego wystawił świadectwo wykonywania przezeń pracy w szczególnych warunkach w okresie od 1 stycznia 1980r. do 15 maja 1995r. Przeprowadzone postępowanie dowodowe również wykazało, że odwołujący wykonywał pracę w szczególnych warunkach jako kierowca ciągnika w w/w okresie. Tym samym, zdaniem Sądu I instancji, odwołujący wykazał okres ponad 15 lat pracy w szczególnych warunkach, spełnił zatem warunki wymienione w art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Mając na uwadze powyższe na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. Sąd uwzględnił odwołanie i orzekł, jak w sentencji.

Apelację od powyższego rozstrzygnięcia złożył organ rentowy zarzucając naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 184 ustawy z 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z FUS w związku z § 4 rozporządzenia RM z 7 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

Wskazując na powyższe organ rentowy wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania.

W ocenie apelującego, nawet gdyby przyjąć że przeprowadzone przez Sąd postępowanie wykazało, że odwołujący wykonywał w spornym okresie prace kierowcy ciągnika stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku, to przywołane przez Sąd przepisy rozporządzenia RM z 7.02.1983 r. nie dotyczą odwołującego. Powyższe wynika z faktu, że rodzaj prac, na jakie powołuje się Sąd, tj. prace kierowców ciągników, umiejscowiony został jedynie w dziale dotyczącym prac wykonywanych w transporcie i łączności, natomiast nie ulega wątpliwości, że PGR-y nie należały do sektora transportowego gospodarki. Sam odwołujący wyjaśnił, iż wykonywał prace polowe i prace transportowe dla rolników i innych zakładów zwłaszcza w okresach zimowych. Nie można więc przyjąć, że wykonywał on stale i w pełnym wymiarze czasu pracy pracę kierowcy ciągnika w transporcie, skoro wykonywał również prace polowe. Skarżący powołał się przy tym na stanowisko wyrażone przez Sąd Najwyższy w wyroku z 1 czerwca 2010r., sygn. akt II UK 21/10 a także przez Sąd Apelacyjny w Łodzi w wyroku z 19.10.2010r., sygn. III AUa 365/10 i w wyroku z 25.02.2010r., sygn. akt III AUa 1625/09.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie jest zasadna.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, Sąd Okręgowy dokonał prawidłowej charakterystyki czynności pracowniczych wykonywanych przez odwołującego się w spornym okresie zatrudnienia w Gospodarstwie (...) w M., która odzwierciedla rzeczywiste obowiązki wykonywane przez niego na stanowisku kierowcy ciągnika. Nie ulega wątpliwości, że dla oceny, czy pracownik pracował w szczególnych warunkach, nie ma istotnego znaczenia nazwa zajmowanego przez niego stanowiska, tylko rodzaj powierzanej mu pracy. Praca w szczególnych warunkach to praca wykonywana stale (codziennie) i w pełnym wymiarze czasu pracy (przez 8 godzin dziennie, jeżeli pracownika obowiązuje taki wymiar czasu pracy), w warunkach pozwalających na uznanie jej za jeden z rodzajów pracy wymienionych w wykazie stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (tak Sąd Najwyższy w wyroku z 14.09.2007r., III UK 27/07, OSNP 20078/21-22/325). Decydującą rolę w analizie charakteru pracy ubezpieczonego z punktu widzenia uprawnień emerytalnych ma zatem możliwość zakwalifikowania jej pod którąś z pozycji w/w załącznika do rozporządzenia. W świetle bowiem art. 32 ust. 4 ustawy 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych pracami w szczególnych warunkach nie są wszelkie prace wykonywane w narażeniu na kontakt z niekorzystnymi dla zdrowia pracownika czynnikami, lecz jedynie takie, które zostały rodzajowo wymienione w tym rozporządzeniu.

W judykaturze wyjaśniono, jak słusznie podnosi skarżący, że wyodrębnienie prac w wykazie A stanowiącym załącznik do w/w rozporządzenia ma charakter stanowiskowo-branżowy i nie można dowolnie, z naruszeniem postanowień rozporządzenia, wiązać konkretnych stanowisk pracy z branżami, do których nie zostały one przypisane w tym akcie prawnym. Jak wskazał bowiem Sąd Najwyższy w wyroku z 1 czerwca 2010r., II UK 21/10 (LEX nr 619638), specyfika poszczególnych gałęzi przemysłu determinuje charakter świadczonych w nich prac i warunki, w jakich są one wykonywane, ich uciążliwość i szkodliwość dla zdrowia. Usystematyzowanie prac o znacznej szkodliwości i uciążliwości do oddzielnych działów oraz poszczególnych stanowisk w ramach gałęzi gospodarki nie jest przypadkowe, gdyż należy przyjąć, że konkretne stanowisko narażone jest na ekspozycję na czynniki szkodliwe w stopniu mniejszym lub większym w zależności od tego, w którym dziale przemysłu jest umiejscowione. Konieczny jest bezpośredni związek wykonywanej pracy z procesem technologicznym właściwym dla danego działu gospodarki.

Odnosząc powyższe na grunt przedmiotowej sprawy należy podkreślić, że praca kierowcy ciągnika, którą w świetle prawidłowych ustaleń Sądu I instancji niewątpliwie wykonywał odwołujący w spornym okresie zatrudnienia, wymieniona jest w poz. 3 działu VIII wykazu A, który to dział istotnie obejmuje transport i łączność. Transport jest działem gospodarki, związanym z przemieszczaniem ludzi i ładunków w przestrzeni przy wykorzystaniu odpowiednich środków transportu. Transport, w szczególności transport towarowy, jest przy tym ściśle powiązany z pozostałymi działami gospodarki, przy czym niejednokrotnie jest on wykonywany nie tylko przez podmioty gospodarcze (przedsiębiorstwa, firmy), których przedmiotem działalności są wyłącznie usługi transportowe, i które z tego powodu nie są przyporządkowane do tego właśnie działu gospodarki.

Przedmiotem działalności gospodarczej Gospodarstw Rolnych Skarbu Państwa jest produkcja roślinna i zwierzęca oraz świadczenie usług rolniczych i innego rodzaju usług wynikających z potrzeb środowiska wiejskiego. Jak wynika z zeznań odwołującego, Gospodarstwo Rolne w M. w spornym okresie czasu świadczyło również usługi transportowe. A. G., jako kierowca ciągnika, oprócz wykonywania prac polowych zajmował się także wykonywaniem tych usług transportowych.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, w okolicznościach przedmiotowej sprawy uprawnione jest stanowisko Sądu I instancji, że praca wykonywana przez odwołującego w spornym okresie zatrudnienia w Gospodarstwie (...)w M., była pracą w szczególnych warunkach wymienioną w wykazie A, dział VIII, poz. 3, stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983r. Jakkolwiek istotnie spółdzielnie kółek rolniczych nie należą do sektora transportowego gospodarki, to jednak nie może ująć uwadze, że pod poz. 3 działu VIII tego wykazu, poza pracą kierowców ciągników, wymienione zostały również prace kierowców kombajnów lub pojazdów gąsienicowych. Nie ulega wątpliwości, że kombajny są w zdecydowanej większości maszynami rolniczymi służącymi m.in. do zbioru zbóż i roślin okopowych, roślin sadowniczych, do siewu i sadzenia roślin uprawnych a także do wykonywania niektórych zabiegów agrotechnicznych. Tym samym kombajny, podobnie jak i ciągniki (traktory), przede wszystkim są wykorzystywane w rolnictwie, głównie przy pracach polowych, nie zaś w transporcie. Podobnie pojazdy gąsienicowe są urządzeniami służącymi do poruszania się po terenach bagnistych, pustynnych, czy niedostępnych ze względu na nadmierną pochyłość lub niestabilność podłoża, oraz – jako pojazdy poruszające się z nieznaczną szybkością - nie służą głównie do prac transportowych, lecz stosowane są powszechnie w wojsku i jako maszyny do robót ziemnych. Kierowcy zarówno ciągników, jak i kombajnów czy pojazdów gąsienicowych muszą zdobyć szczególne uprawnienia do kierowania tymi pojazdami nie tylko z uwagi na ich większe gabaryty, ale i specyficzną obsługę (np. ze względu na dodatkowe oprzyrządowanie czy konieczność wykonania specjalistycznych prac) oraz warunki, w jakich te pojazdy są prowadzone (zwiększony hałas, nadmierne drgania, nieutwardzone podłoże, po którym się poruszają i związane z tym np. zapylenie). To właśnie te specyficzne warunki pracy panujące przy kierowaniu tymi pojazdami zdecydowały, w ocenie Sądu Apelacyjnego, że prace kierowców ciągników, kombajnów i pojazdów gąsienicowych zostały zaliczone do prac wykonywanych w szczególnych warunkach, czyli prac o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości i wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne bądź otoczenia. Przyjęcie, że tylko kierowcy ciągników, kombajnów i pojazdów gąsienicowych zatrudnieni w firmach transportowych wykonywali pracę w warunkach szczególnych w rozumieniu art. 32 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wypaczałoby sens tej regulacji, gdyż te specyficzne pojazdy wykorzystywane są przede wszystkim do określonego rodzaju prac polowych, wojskowych, ziemnych, a nie jako środek transportu.

Poza sporem jest bowiem, że praca w szczególnych warunkach to praca, w której pracownik w sposób znaczny narażony jest na niekorzystne dla zdrowia czynniki, co wynika wprost z art. 32 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Praca w takich warunkach przyczynia się do szybszego obniżenia wydolności organizmu, stąd też osoba wykonująca taką pracę ma prawo do emerytury wcześniej niż inni ubezpieczeni. Prawo to stanowi przywilej i odstępstwo od zasady wyrażonej w art. 27 ustawy, a zatem regulujące je przepisy należy wyklądać w sposób gwarantujący zachowanie celu uzasadniającego to odstępstwo. Skoro zatem prawo do emerytury w wieku niższym od powszechnego z tytułu wykonywania pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest ściśle związane z szybszą utratą zdolności do zarobkowania z uwagi na szczególne warunki lub szczególny charakter pracy,

to decydujące znaczenie w przedmiotowej sprawie winny mieć narażające na szkodliwe dla zdrowia warunki pracy ubezpieczonego, nie zaś dział gospodarki, do którego należał wówczas jego pracodawca.

W konsekwencji powyższych rozważań należy uznać, że niewątpliwie praca odwołującego jako kierowcy ciągnika w Gospodarstwie Rolnym w M. wykonywana była w warunkach narażenia na niekorzystne dla zdrowia czynniki (hałas, drgania, zapylenie) i jako praca wymieniona w wykazie A dziale VIII poz. 3 stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983r., była pracą w szczególnych warunkach w rozumieniu art. 32 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Tym samym zaaprobować należy stanowisko Sądu Okręgowego, że A. G. spełnił wszystkie warunki wymienione w art. 184 tej ustawy do przyznania mu prawa do emerytury.

Z powyższych względów Sąd Apelacyjny, nie znajdując podstaw do uwzględnienia apelacji, na podstawie art. 385 k.p.c., orzekł o jej oddaleniu. O kosztach postępowania w drugiej instancji - stosownie do jego wyników – orzeczono na podstawie art. 98 k.p.c. w zw. z § 13 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. (Dz. U. Nr 163, poz. 1348 z późn. zm.) w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenie przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu.